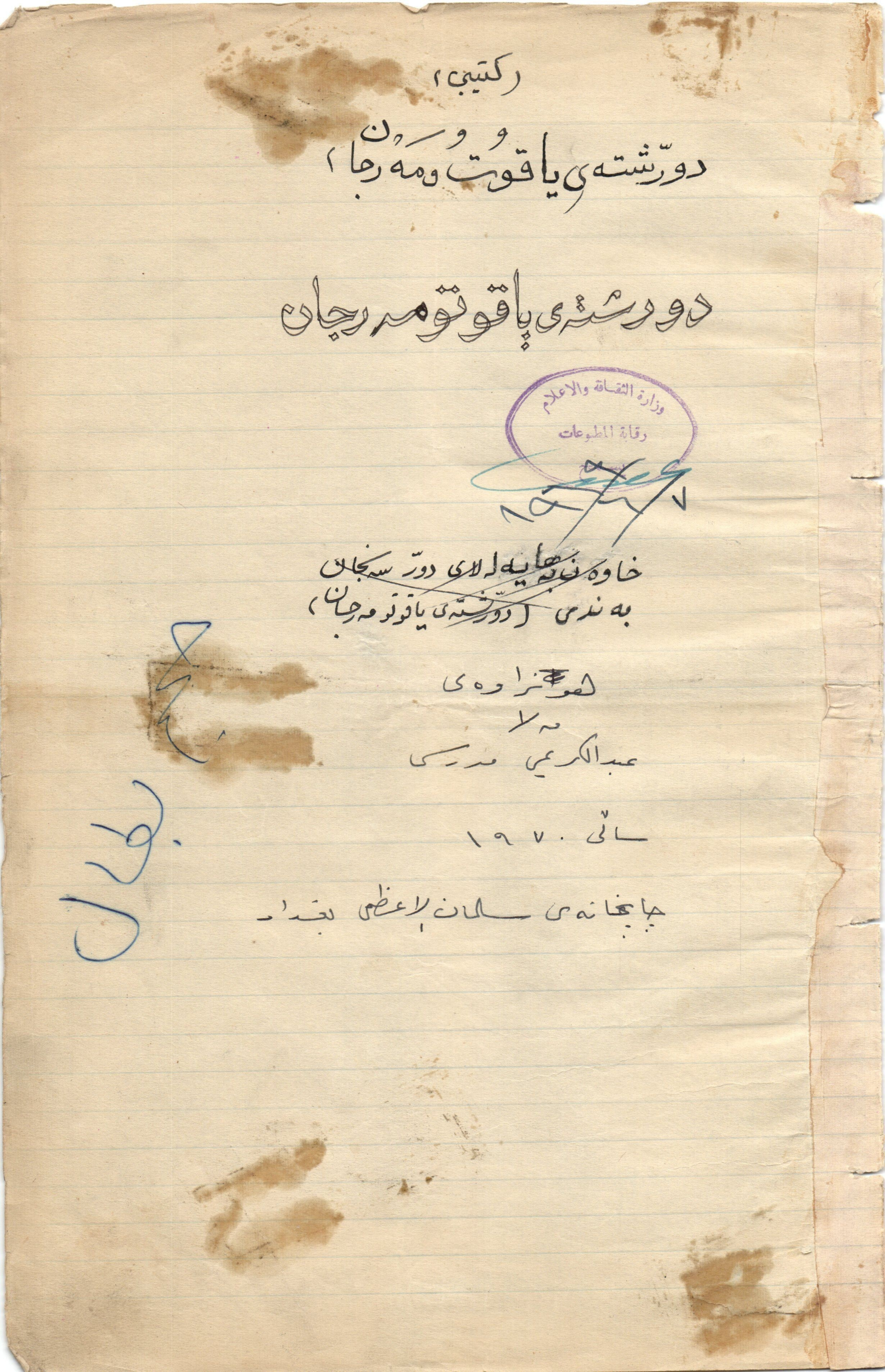

(کتێبی)

دوڕشتەی یاقوت ومەرجان

دوڕشتەی یاقوتومەرجان

خاوەنی بەهایە لەلای دوڕسەنجان
بەندی (دوڕشتەی یاقوتومەرجان)

لە هۆنراوەی
مەلا
عبدالکریمی مدرس

ساڵی ١٩٧٠

چاپخانەی سلمان الاعظمی بغداد

فهرستی (کیتبی) دوڕشتە

خاوەن بە هایە لەلای لادرسنجان ٣ بەرزی دوڕشتەی یاقوت و مەرجان ٤

(نوسراوە دهونراوەی عبدالکریم محمد)

المدرس فی المدرسة القادرية

مهره‌بان بو گشت ئاشکرا و په‌نهان

بسم الله الرحمن الرحيم

به‌ناوی به‌رزی خودای دو جهان   رحمان و رحیم به‌حق میهره‌بان

مهره‌بان له‌گه‌ل گشت گیان له‌به‌ران   به‌خشنده‌ی رۆزی به‌ جانه‌وه‌ران

خاوه‌ن که‌ماڵ و خاوین له‌ نوقصان   خاوه‌نی احسانه‌ به‌خصوص بو انسان

ئه‌وه‌ خالقی عه‌رز و ئاسمان   ئه‌وه‌ پایه‌ده‌ر به‌ خاوه‌ن اسمان

ئه‌و دروستی کرد حه‌زره‌تی ئاده‌م   باپیره‌ی به‌شه‌ر له‌سه‌ر رووی عالم

له‌ پالوی چه‌پی حوای جسته‌ ده‌ر   کردی به‌ دایه‌ بو هه‌مو به‌شه‌ر

ئه‌دنیشانی دا و تار به‌ آده‌م   بو گشت تیره‌ئی له‌ گوره‌ی عالم

جیائی ره‌نگ و شیوه‌ و صه‌دامان   دلیله‌ له‌سه‌ر به‌رزی خودامان

به‌ ئه‌ندازه‌ی گشت پیغه‌ته‌کانی   ثنای بی بو ئه‌و له‌ به‌نده‌کانی

به‌خصوص ئه‌و به‌نده‌ی شای به‌نده‌کانه‌   هوی په‌یدا بونی که‌ون و مه‌کانه‌

یانی محمد صلی الله علیه وسلم سه‌روه‌ری عالم   تاجی شه‌ره‌فی ئه‌ته‌وه‌ی ئاده‌م

درود بباری به‌ وینه‌ی باران   له‌سه‌ر گیانی ئه‌و هه‌م ئال و یاران

هه‌م بڕاکانی له‌ پیغه‌مبه‌ران   هه‌م له‌سه‌ر باقی تیپی ره‌هبه‌ران

به‌لکو سه‌رواز کاسه‌رای بومان   جوشی جه‌فای چه‌رخ لابدا لیمان

پاش ستایشی پادشای علام   له‌پاش دردی سه‌روکی اسلام

عه‌رزم ئه‌مه‌یه‌ ئه‌ی به‌چکه‌ مه‌ردان   ئه‌ته‌وه‌ی پاکی ئه‌ژادی کوردان

ئیمه‌ گه‌لیکی خاوه‌ن حه‌سه‌بین   برای ئاپینی گه‌لی عه‌ره‌بین

هه‌مو نیشته‌جی یه‌ک نیشتمانین   ئه‌بی زمانی یه‌کتر بزانین

بو ژینی برا له‌گه‌ل برادا   له‌ نیشتمانا له‌ یه‌ک سه‌رادا

بوم هونینه‌وه‌ به‌ شیوه‌ی ئه‌ده‌ب   (دو رشته‌ لوغه‌ت) بو کورد و عه‌ره‌ب

هیوام وه‌ها یه‌ که‌ خاوه‌ن سودڵی   چرای روناکی ریگای مه‌قسودی

خاوه‌ن بها یه‌ له‌لای دو سه‌نجان   به‌ به‌ندی (دو رشته‌ی یاقوت و مرجان)

هه‌ر لفظی که‌ شه‌رحی [illegible] کا بایینی
دو رشته‌م [illegible] به‌ شه‌رحی مانای ئه‌و بینی
صح

(اسم) ناو (الله) (ناوه‌) بو خودا   په‌روه‌ردگاری هه‌مو ماسوای

هه‌ر ئه‌و (خالق) و په‌روه‌ردگاره‌   بو عالم بی گیان یا گیان داره‌

هه‌ر ئه‌و واجب پیویسته‌ بولی   غه‌یری ئه‌و دایه‌ که‌ بولو نه‌بولی

هه‌ر بو ئه‌و ئه‌شی به‌حه‌ق (عباده‌ت)   به‌نده‌گی له‌بو مایه‌ی سعاده‌ت

(حی) ه‌ زینده‌وه‌ (علیم) ه‌ زانا   (قادر) ه‌ خاوه‌ن هیز و ته‌وانا

(مرید) ه‌ یانی خاوه‌ن اراده‌   اراده‌ خواسته‌ به‌ کوردی ساده‌

هەر شتێ بوە و هەیە یا ئەبێ
هەمو بە خواستی خودا ئەیتە جێ

بەبێ خواستی ئەو هیچ شتێ نابێ
خوای لە بەرچاوە یا لە بەرنابێ

(سمیع) شنەوا (بصیر) بینایە
ئەبیسێ و ئەبینێ چی لە دنیایە

ئەبیسێ دەنگی میرولەی بێ دەنگ
دەکو دەنگی پاچ کە ئیدەی لە سەنگ

دەرە ئەبینێ لە ناو هەوادا
یا لە ناو عەرزا یا لە دەریادا

(متکلم) ە خاوەن کەلامە
(کەلام) وتارە بە زمانی عامە

(حیات) و (علم) و (ارادە) و (قدرت)
(سمع) و (بصر) و (کلام) بە لوغەت

ژینە و زانستە خواستە و توانین
بیستنە و بینین و وتار بزانین

(واحد) ە تەنیا هەر ئەو خودایە
ئەو دروست کەری هەمو ئەشیایە

بەندەگی راستی هەر بو ئەو ئەگرێ
(سجود) و کڕنوشی هەر بو ئەو ئەبرێ

(واجب) ە هەر ئەو پێویستە بوێ
محالە و نابێ بو ئەو نە بوێ

(قدیم) پێش کەوتو لە هەرچی هەیە
(باقی) ئەمێنێ و نە بوێ نییە

(ازلی) یانی هەوەلی نی یە
(ابدی) یانی پایانی نی یە

(مستغنی) بە غەیرە پێویستی نی یە
عالەم پێویستی بەو ئەبەتیە

(قائم بالذات) راوەستاو بە خوی
پێویستی نیە یارمەتی بدەی

(لیس مثلە شیئ) ابدا
هاو وینە نیە بو ذاتی خودا

(ایمان) باوەڕە بەوەی پێغەمبەر
هیناویە بومان لای خودای داوەر

یانی باوەڕە بە خوا و پێغەمبەر
بە گشت فریشتەی پاکی منوّر

بەو کتیبانە هاتونەتە خوار
بە روژی تولەی کردەوە و رەفتار

بە قضا و قدر بە حوکمی خودا
خودا خوی ئەیکا هەرچی رو ئەدا

(نبی) خەبەردار یانی هەواڵ زان
خاوەن ئاینە لە سەر روی جیهان

(رسول) پێغەمبەر یانی پەیغام بەر
پەیغامی خودا ئەیێنی بو بەشەر

(نبی) بو خویە و رسول بو خەلکە
دەرکەوت پێغەمبەر گەلی بە کەلکە

(ملک) فریشتە (ملائک) بو گەل
وان لە فەرمانی خوای عز و جل

نە نیرن نە مێ بە بێ دا کو باب
دروست کراون بێ حەد و حساب

لە شیان نەفسکە پاکن لە تاوان
بو فەرمان بەری لە هەوڵ و تاوان

مخلوقن لە نور لطیف و معصوم
هەر یەک خاوەنی مەقامی معلوم

(جن) جنوکەیە چ دیو چ پەری
(دیو) بو تاوانبار (پەری) بو بەری

شَرْب مەجلیسە بۆ خواردنەوە شِرْب گوزەیە شُرْب خواردنەوە

شَعْب بەشێکە لە قەبیلەکان شِعْب و شُعب ڕێی لە بەینی دێکان

شَعْر یانی مو شِعْر هۆنراوە شُعر ئەو موەی لە لێو ڕواوە

شَکل وێنەیە شِکل نازی ژن شُکل نەخشێکە لە دەزو لە بەن

صَبغ ڕەنگ کردن صِبغ مانا ڕەنگ ڕەنگی جوان دەوتە لە بۆ دڵی تەنگ

صُبغ ئەسپێکە کلکی یارانی یا گوێی سپی بێ بەشێوەی جوانی

صَدق نێزەی تیژ صِدق ڕاستی صُدق مارەیی بوژنی خواستی

صَرم بڕینە صِرم گەلی پیاو صُرم فراقی دۆستی دڵ بڕاو

صَرّة عنوانە بۆ گەلی ژنان وەصفە بۆ زۆری قرە و قاژەیان

صِرّة شەوی سارد بە یشوێنە لام صُرّة کیسەی پڕلی لە دەرەم

صَفر کرمێکە صِفر خالییە صُفر کانی مس یا قالاییە

صَلّ دەنگی تیرە صِلّ ماری خبیث صُلّ مانای تێژی یا تامیکی پیس

ضَرّ زیانی مال ضِرّ ئەچکەی حیوان ضُرّ نەخۆشینە و بیماری انسان

ضَعف خەستەیی ضِعف هەم داتە ضُعف بە لغت مانای دوقاتە

طَرق ئاویکە پڕی لە حیوان طِرق پێشوی مەڕ طُرق ڕێگەکان

طَلا بە چکلە ئاسک طِلا بۆ دەرمان لە سەر زامەکان طُلا گردەنان

طَوی برسیتی طِوی بە مانا ئیشی دووبارە لە ڕوی زەمانا

طُوی بێرێکە بوجی نشینانا لە بجوونە وە ئاوی خۆش و جوان

ظَهر یانی پشت ظِهر باری کول ظُهر فەرزێکە لە نوێژی مقبول

عار ئەنگو عارە عید کاروانە عُور شخصی ڕوت چاکی بزانە

عَبر ڕابوردن عِبر ڕوبارە عُبر وشترەمی پیری بیکارە

عَدی دوژمنی عِدا دژمنەکان عُدی هۆزێکە لە عەرەبەکان

عَدّة ژمارەیێک عِدّة چەن ژمارە عُدَة بە تەخفیف چەن وەعدەی یارە

عَرض یانی پە عِرض جێی ناموس عُرض داوێنی نیشتگای مانوس

عَشر یانی دە عِشر وشتری بە دە ڕوژی ساغ جاری ئاوبدری

عُشر دەیەکە بەوێنەی زەکات لە دانەی قوتا کاتی حاصلات

عَضّ مانای گەزتن عِضّ ئاوێسی قر عُضّ مانای جەور و غدری شەمگەر

عَقد بەستنی وێنەی نکاح عِقد گەردن بەند وێنەی وشاح

عُقد بۆ جمعە چەن گەردن بەندی بۆ ملی گەردا یا دەولەمەندی

عسوائیە 2

غال شوێنی بەرزە غِیل مێشولەکان — غول دێوی دەهمی دەشت و بیابان
غَرّ بائی بونە غِرّ مانای وشتر — غُرّ تەویلی سپی حەیوان و بەشەر
غَسل شۆرینە غِسل دەرمانی — شتی پێی ئەشۆن لەڕووی جهانی
غُسل بەوینەی یەکەم شۆرینە — دوو حرارفی بەکاریان ببینە
غَمر مالی زۆر غِمر بۆ کینە — غُمر بێ عەقڵ نەگبەتی شینە
غَلّ خەیانەتە غِلّ عداوەتە — غُلّ زەنجیری مل مایەی زەحمەتە
فَرق جیاکی یە فِرق بە مانا — بەشی لە دوو بەش وا لە قورئانا
فُرق خانوی خاص بە پیاوی گەورش — شوێنێکی ناباب لەوچەرخی دەدەوش
قَمّە یەکێتیکە قِمّە تەوقی سەر — قُمّە مەمکی ژن ئەی برای دلبەر
قَبل لەمەوپێش قِبل چی طاقەت — قُبَل صیغەی جمع چون ماچی رووت
قَدح لێدانە قِدح پزیسکە — قَدَح چون کاسەی شرابی پێکە
قَدر پایەی بەرز قِدر مەنجەڵە — قُدُر بۆگەلی گەردنیان کوڵە
قَرّە شەوی سارد قِرّە سەرمایە — قُرّە نووری چاو لەهەرچی دایە
قَرن صەد ساڵە یاخود سی و شەش ساڵ — قِرن نزیکی بەجەنگ و جدال
قَرن بۆجمعی لەوحەیوانانە — شاخ داربن لەگا و بزن و مەڕانە
قَری شوێنی پەست قِری ضیافەت — قُری چون دییە جمعە بێ کولفەت
قَسط ستەمە قِسط عدالەت — قُسط ڕۆنێکە بۆ دەوای علّەت
قَصّە بەشی خێر قِصّە حکایەت — قُصّە گوێزانە پێویستی نۆرەت
قَطر بەهەرسی اعراب بارانە — قِطر بەکسرە مسی ناوکانە
قُطر بەضمە داری بێنی خۆشە — هەم تەنشتی عەرز قطری کیو خۆشە
قَطع بڕینە لەهەرشتی بێ — قِطع بەمانا بەشی لەشەوی
قُطع شاذروان خواجەنشینە — زیادە دیواری دەرگای زەنگینە
قَعدە دانیشتن قِعدە هەیئەتە — قُعدە ئەسپێکی خوش نەزم و رەوتە
قُوی عەرزی چال قوی پانی هێز — قُوی بۆجمعی قوّە بەرێز
کَلا گیا بە جمعەکەی کلا — کلیە بەگورچیلە جمعەکەی کُلا
مَدّە حرفی مد مِدّە زوخ و کێم — مُدّە ماوەیە ئەی برای کریم
مَرّە جارێکە مِرّە قوّەتە — مُرّە شتی تال لای طبیعەتە

مَلأ بە مانا پڕی مەعدە یە — مِلأ بە مانا پڕی کاسەیە

مُلأ بە مانا اوراقی زورە — ئەگەر نوسراوی بەم رەش دلورە

مَلّە خولەمیش لە کاتێ گەرمی — مِلّە ئائینە وەربگرە ئەزمی

مُلّە گەلیکە خاوەن زمانی بن — دور لە کردەوەی چاکە و احسانن

مَلک ئەو مالە والە لای انسان — لە ئەخت و لە روەج لە ماغ لە حەیوان

مِلک مال داری ئەهلی دنیا یە — مُلک سلطنت وەصفی پاشایە

مَنّە ناوی ژنی منّە منّەتە — مُنّە بە ضمّە مانای قوەتە

وَجد شەوق و زەوق وِجد بوونە — وُجد ئاسانە لەم دنیای دونە

وَدّ ناوی بتە وِدّ ناوی شەخصی — وُدّ مەحەبەتە لەگەل هەرکەسی

وا تەواوم کرد ئەم شی اعرابە — شایستە شخصی خاوەن ئادابە

بو شعر و ئەدەب بو ائشان نامە — بو مقالەی پیاوی علّامە

بو فەرقی مانای گەلی کلمات — مشتبهاتن لە ناو عبارات

مترجم بەندەی پادشای صمد — عبد الکریم ناو ابن محمد

خوا بە حسابداری بێ لیمان
ئەم خزمەتانە بنوسی بوبان

[illegible]

تەواوم کرد لە چاشتنگاوی روژی جمعە نوزدەهەمی مانگی ربیع الاول
لە تاریخی هەزار و سێصد و هەشتاو سی هجری لە مدرسە دا تە
بارەگای حضرت عبدالقادری گیلانی دا قدس سرە
لە شاری بەغدادا وصلی الله علی سیدنا محمد و آلە
وصحبە وسلم تسلیما وآخر دعوانا ان الحمد لله
رب العالمین

عبد الکریم